

DE ARCHITECTUUR VAN EEN DORP

samen vormgeven
aan de dorpen
van de toekomst

WOORD VOORAF

Deze fiches zijn ontstaan uit een zorg. Onze dorpen veranderen, en dat is goed. Maar ze hebben het moeilijk om hun eigenheid te bewaren. Het is net die eigenheid die zorgt voor de herkenbaarheid van een plek en bewoners en bezoekers helpt zich er mee te identificeren. De doorzichten op het landschap, de straten en het dorpsweefsel, de mix van gebouwen maken samen de kwaliteit van een dorp.

Maar bouw- en verbouwprojecten grijpen het meest direct in op het uitzicht van het dorp. Daar loopt het vaak mis, ondanks de geldende bouwvoorschriften. Een blinde gevel met een garagepoort, een breed volume in een smalle straat, een gevel vol glas... ze worden door inwoners en bezoekers aangewezen als erg storend, ze halen zelfs de ziel uit een dorp. Het is vaak ook moeilijk om heel precies uit te drukken wat precies misloopt, omdat we de criteria en de taal ervoor nog niet hebben.

Daarom zijn deze fiches gemaakt: ze helpen om over die kwaliteiten in gesprek te gaan, niet om te gebieden of te verbieden. Elk bouwproject, of het nu om een ingrijpende energetisch renovatie of een totale nieuwbouw gaat, kan eigenlijk baat vinden in deze reeks aanwijzingen, begrippen, maatstaven. Niet alle fiches zijn op elk project in elk dorp van toepassing. Maar ze helpen in elk geval wel om het onder woorden te brengen wat noodzakelijk, wenselijk en uit den boze is, om een project bij te sturen en zelfs om argumenten voor een beoordeling te vinden.

Het samen benoemen van de architecturale kwaliteiten van uw dorp aan de hand van de 25 fiches, is een eerste stap. We weten dat deze fiches werken, net omdat ze vorm kregen in een Westhoekdorp. Lokale besturen, ontwerpers en bouwheren, kunnen op die manier allemaal meewerken aan eigentijdse, intelligente ontwikkelingen die de kwaliteiten van een dorp versterken.

Bart Naeyaert

gedeputeerde voor dorpenbeleid Provincie West-Vlaanderen

INHOUDSOPGAVE

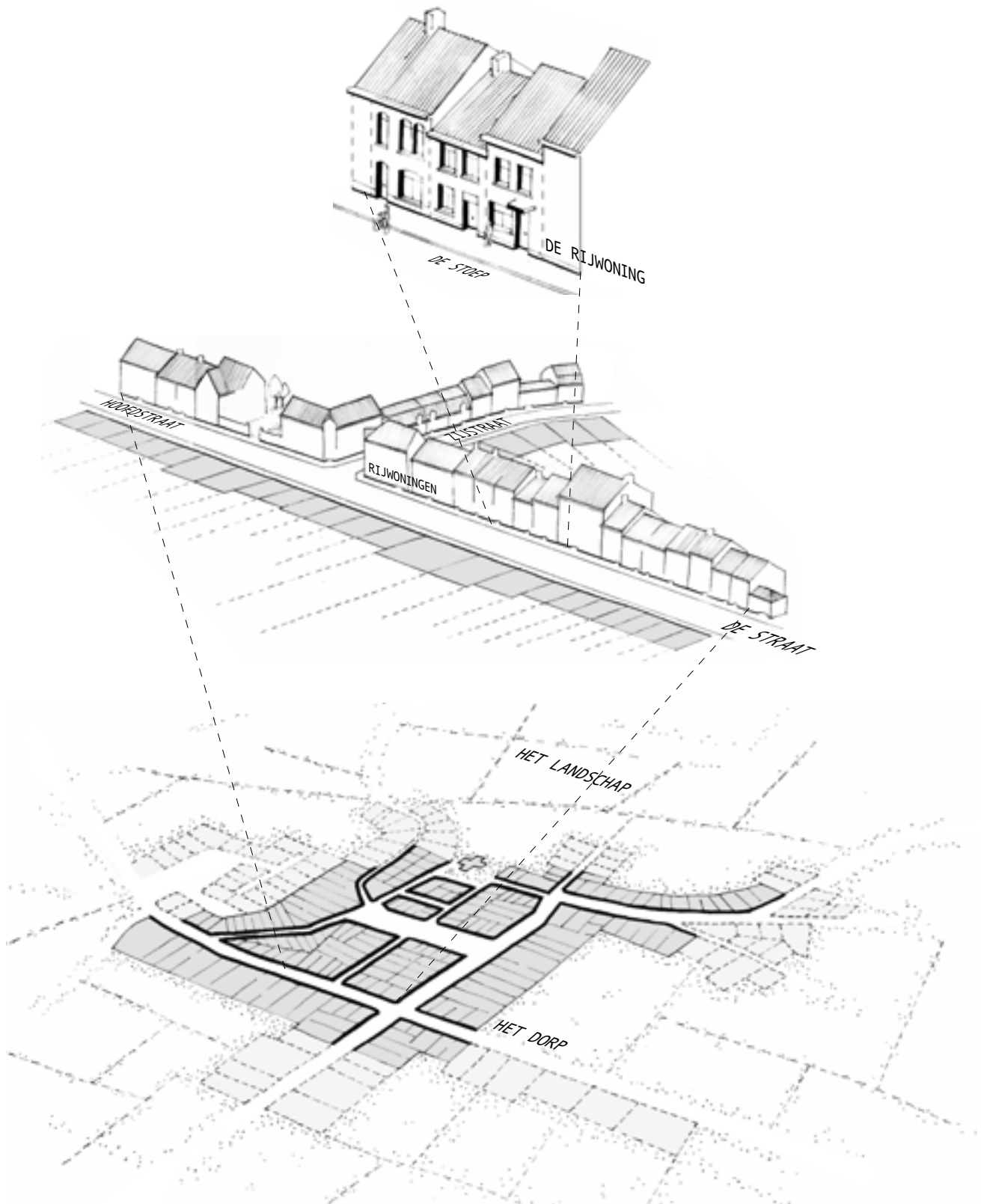
Het dorp	> 4
Samenhang primeert altijd op het verschil	> 5
Erfgoedpanden en beeldbepalende gebouwen	> 6
Hiërarchische structuur een leesbaarheid van het dorp	> 9
Het dorp en haar gebrekkige relatie met het landschap	> 10
De straat	> 12
Een rijkgeschakeerde straat	> 12
Het belang van een logisch en herkenbaar gevelbeeld	> 15
Het belang van het detail op ooghoogte in de plint	> 18
De woning/de straat	> 20
Elke straat bestaat uit woningen met gepaste verhoudingen	> 20
Het belang van de hoekstenen van het dorp	> 21
De rijwoning	> 22
Een interessante gevel	> 22
Een vriendelijke gevel	> 23
Goed wonen op de juiste afstand	> 24
Het belang van de kwaliteit van de rijwoning	> 25
Individuele woonkwaliteit - duurzaamheid	> 28

HET DORP

= EEN COMPACTE KERN VAN STRATEN EN WONINGEN,
IN DIRECTE RELATIE MET HET LANDSCHAP

Elk dorp bestaat van oudsher uit straten en plekken. Elke straat is opgebouwd uit gebouwen, waarvan het merendeel woningen. Veel Vlaamse dorpen, ook Mesen -hoewel het een stad is- bestaan uit hoofdzakelijk rijwoningen die voor compactheid en 'betrokkenheid' zorgen.

Uitspraken over de ruimtelijke kwaliteit van het gebouwde dorp gaan over het 'gebouw', maar daarmee ook over de straat, én over het dorp. De wisselwerking tussen de verschillende onderdelen en schaalniveaus is onmiskenbaar. Hierdoor is duidelijk dat de kwaliteit op het kleinste detailniveau een invloed heeft op het grote schaalniveau. Elke woning draagt bij of doet afbreuk aan de kwaliteit van de stoep, de straat en/of het dorp.

HET DORP

WEDEROPBOUW ARCHITECTUUR KENT EEN EIGEN BEELDTAAL WAARBIJ SAMENHORGHEID ALTIJD PRIMEERT OP VERSCHIL

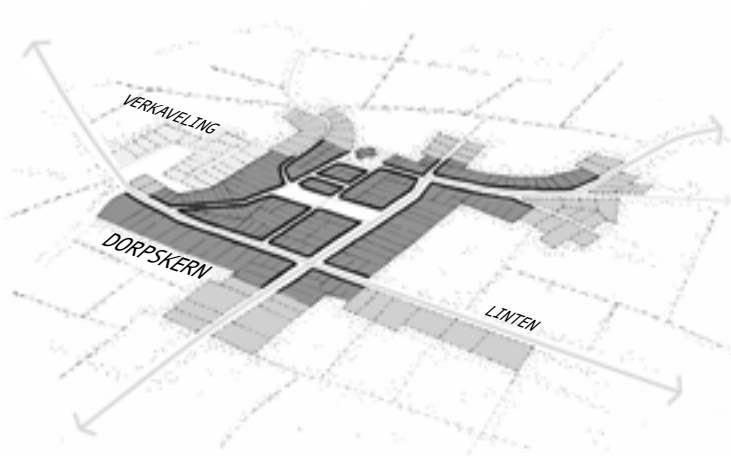
HET DORP

ERFGOEDPANDEN ÉN BEELDBEPALENDE GEBOUWEN

De basis van de identiteit van het dorp ligt besloten in de historische, compacte kern (in dit geval van Mesen), de meer recente linten en verkavelingen worden buiten beschouwing gelaten.

De dorpskern bestaat uit een aantal opmerkelijke gebouwen zoals de kerk, het stadhuis en enkele hoekensembles die vaak erkend worden door de inventaris onroerend erfgoed.

Daarnaast bestaat het dorp uit een groot aantal alledaagse, maar beeldbepalende woningen en gebouwen die minstens even veel bijdragen aan de dorpse identiteit. Hun kwaliteit kan besloten liggen in verschillende aspecten: overtuigende silhouetten, bijzondere detaillering, ensemblewaarde,... Deze gebouwen zijn te koesteren, aangezien ook zij bepalend zijn voor de ruimtelijke identiteit en kwaliteit, en mogen niet zo maar worden afgebroken.

De meest waardevolle gebouwen van het dorp, zijn steeds terug te vinden binnen de dorpskern

Herkenbare, opvallende gebouwen zoals de kerk, de gebouwen aan de markt en enkele mooie hoekensembles vormen het 'waardevolle erfgoed', vaak gelegen op bijzondere plekken

Een kritische massa aan 'alledaagse', beeldbepalende woningen is minstens even belangrijk inzake het definiëren van de identiteit en het karakter van het dorp. Deze zijn te koesteren, op de verschillende plekken in het dorp

HET DORP

ERFGOEDPANDEN ÉN BEELDBEPALENDE GEBOUWEN

= bepalend voor de identiteit van het dorp

BESCHERMDE MONUMENTEN

INVENTARIS ONROEREND ERFGOED

BEELDBEPALENDE GEBOUWEN MARKT

BEELDBEPALENDE GEBOUWEN DORP

BEELDBEPALENDE GEBOUWEN DORP

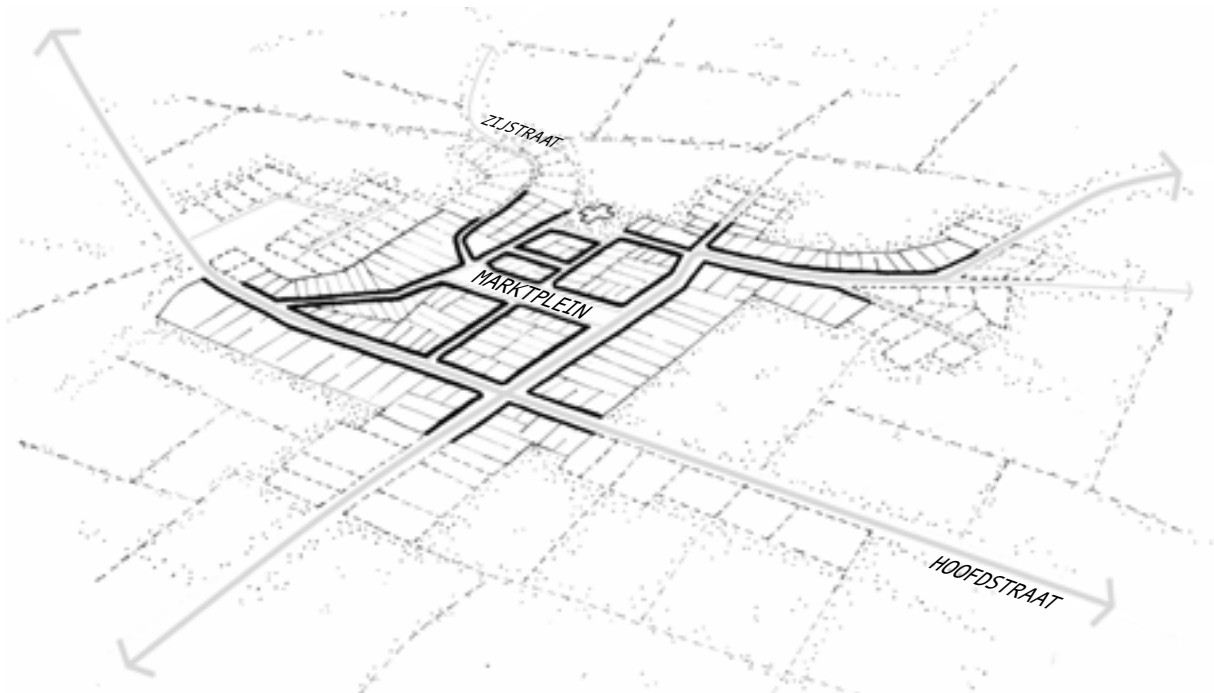
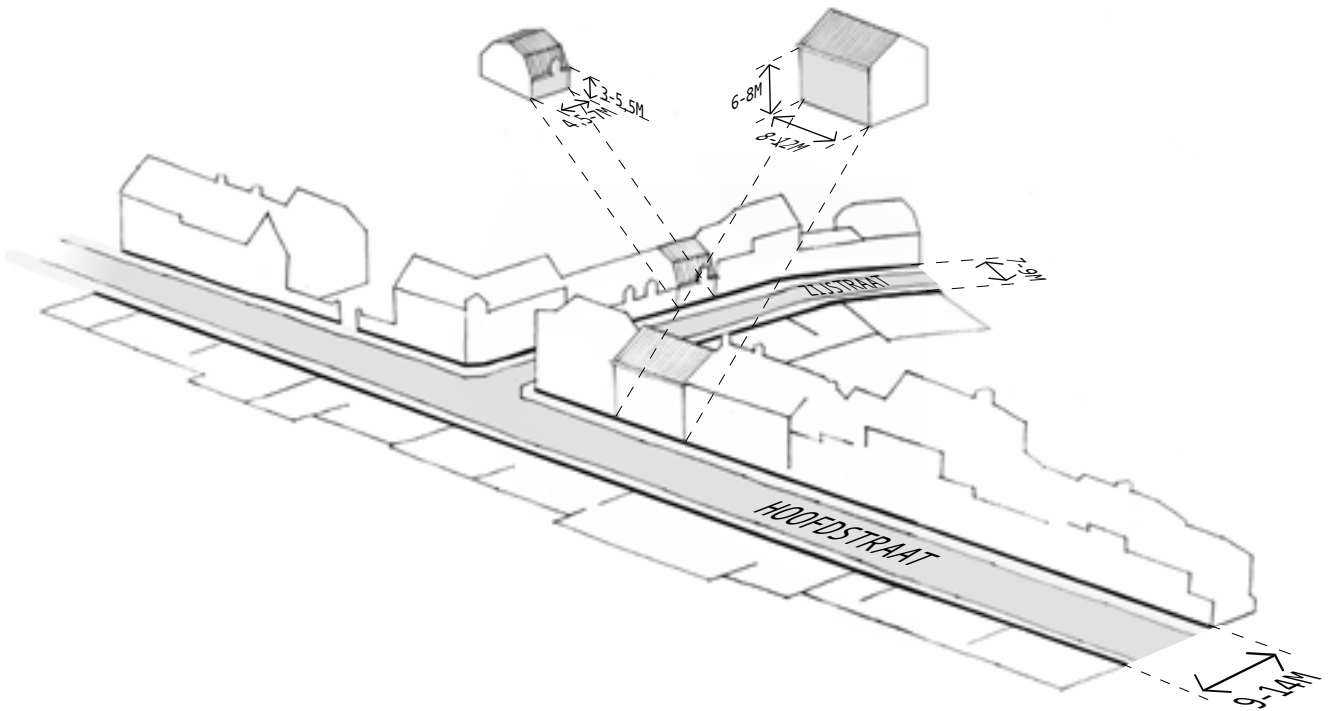
HET DORP

HIËRARCHISCHE STRUCTUUR ZORGT VOOR LEESBAARHEID VAN HET WEDEROPBOUWDORP

Een dorp heeft een eigen ruimtelijke logica en hiërarchie: in de hoofdstraten bevinden zich de grotere en meer publieke gebouwen, in de zijstraten vinden we de kleinere woningen terug, al dan niet gemengd. Op de markt primieren vooral

publieke gebouwen zoals het gemeentehuis, politiekantoor enzovoort.

De straat dicteert in die zin de opbouw en omvang van een gebouw.

HET DORP

HIËRARCHISCHE STRUCTUUR EN LEESBAARHEID VAN HET WEDEROPBOUWDORP

HET DORP

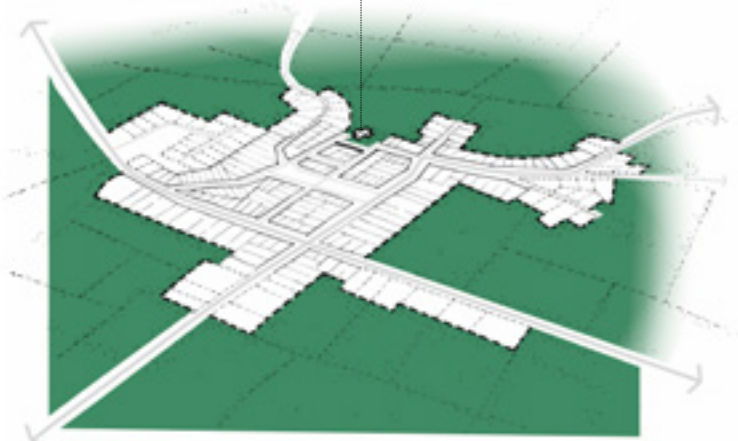
EN HAAR GEBREKKIGE RELATIE MET HET LANDSCHAP

Mesen is omringd door een erg mooi (landbouw-) landschap. De kwaliteit van dit landschap is helaas nauwelijks zichtbaar of waarneembaar vanuit het dorp, met uitzondering van de kerk.

Terugkijkend vanuit het landschap kijk je op een reeks van 'achterkanten'. De woningen keren de rug naar het landschap waardoor vooral hekwerken en kote-rijen zichtbaar zijn.

Nochtans is een directe relatie tussen landschap en dorp één van de belangrijkste potentiële kwaliteiten én troeven in functie van recreatie en toerisme.

DE KERK ALS BAKEN IN HET LANDSCHAP

Met uitzondering van de kerk, zoekt geen enkel gebouw een kwalitatieve relatie met het omliggende landschap en groen in Mesen

LEGENDE

- voorkanten woningen
- achterkanten naar het landschap

Vanuit het landschap kijkend, heeft de stad Mesen geen overtuigend 'gezicht' of voorkant. Het prachtige landschap wordt volledig omzoomd door rafelige achterkanten aan hekwerk, koterijen en tuinbergingen. Toekomstige ontwikkeling zou deze rand kunnen afwerken en Mesen identiteit geven niet alleen langs de straatzijde, maar ook langs het landschap

HET DORP

EN HAAR GEBREKKIGE RELATIE MET HET LANDSCHAP

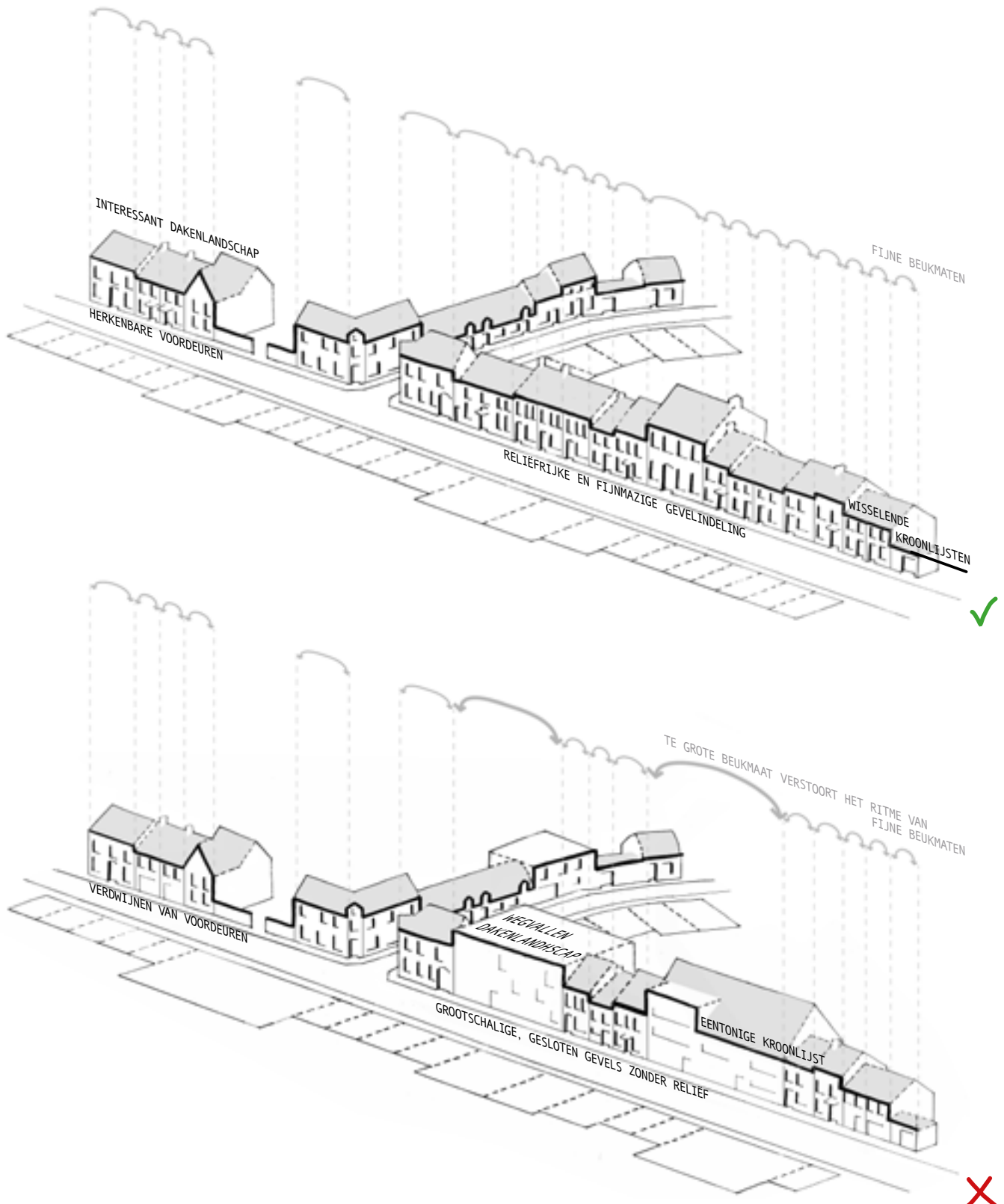

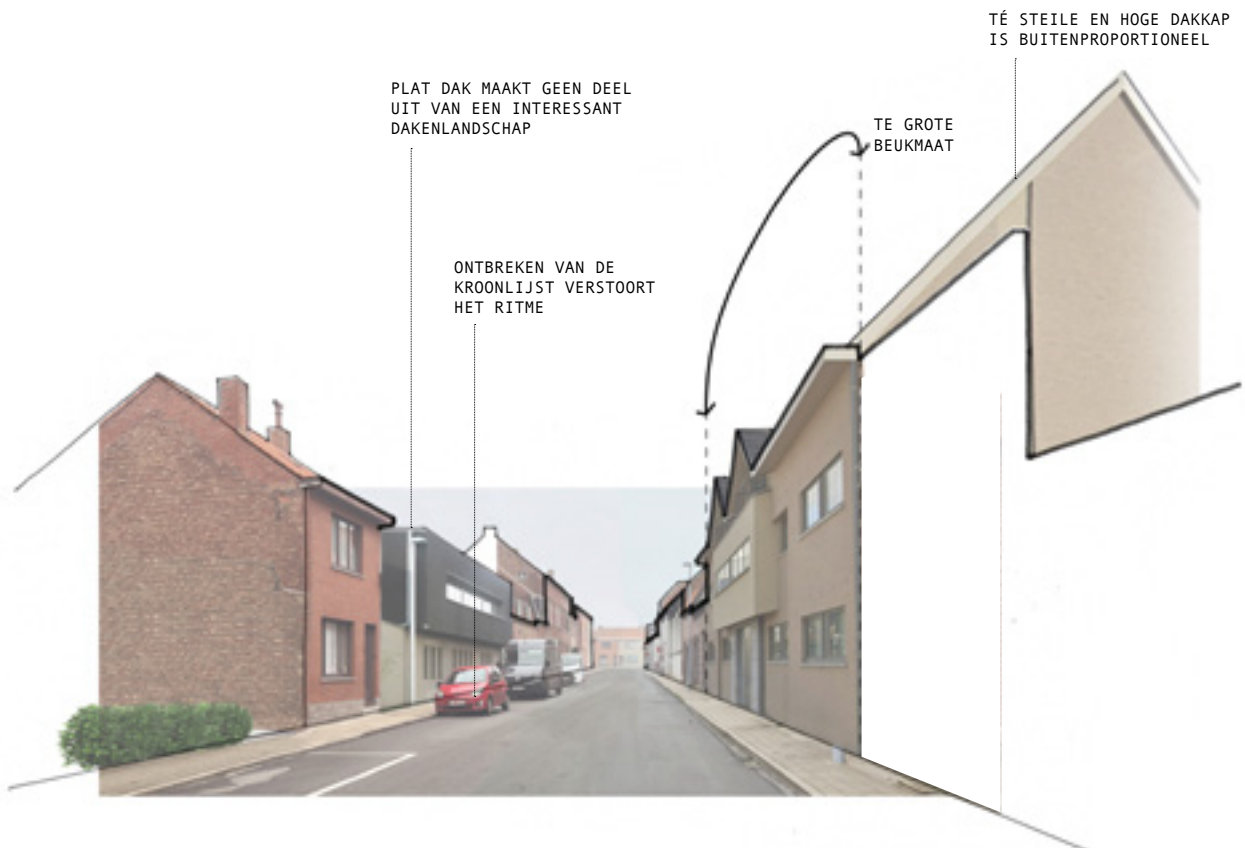
DE STRAAT

EEN RIJKGESCHAKEERDE STRAAT

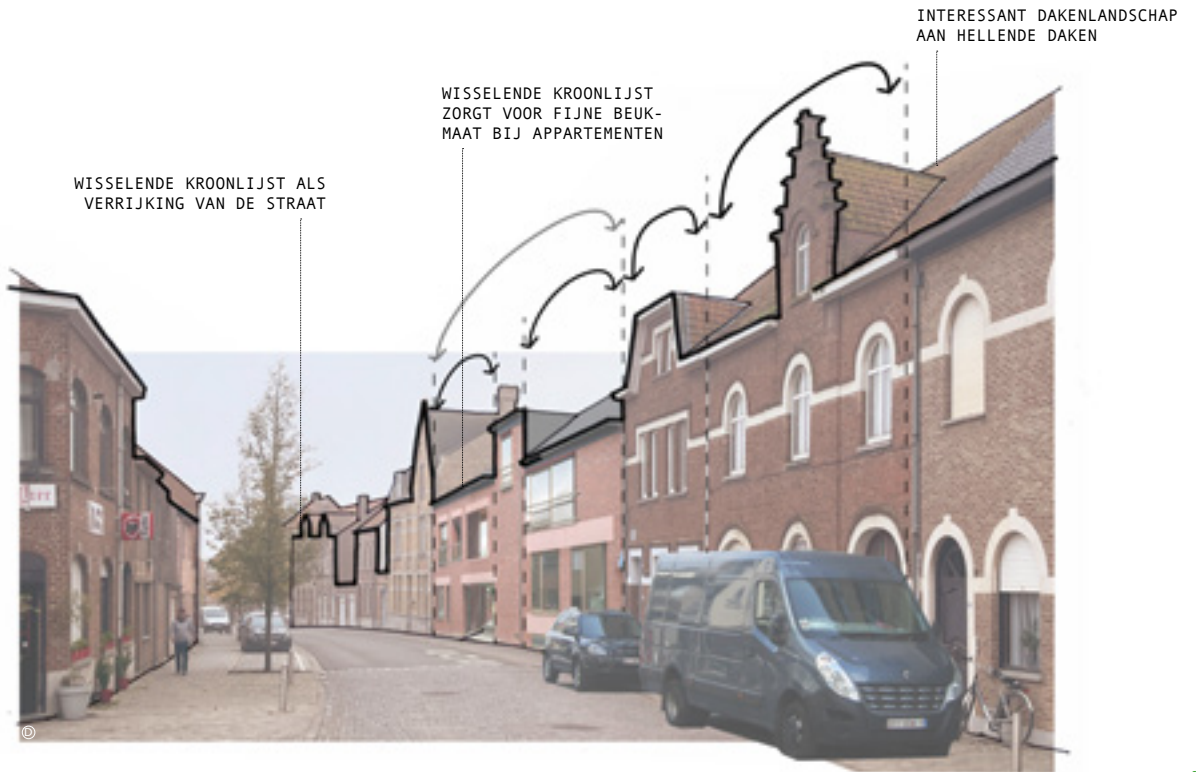
Een dorp in Vlaanderen wordt gekenmerkt door dorpsstraten met rijk geschakeerde gevels. De pandsgewijze opbouw, met wisselende, smalle beukmatten en verspringende kroonlijsthoogtes zijn van oudsher de basis van deze rijke schakering. Een beperkte beukmaat of gevelbreedte (5, 6, 8 tot max. 10 meter) verzorgt de verticaliteit van de straatwanden. Samen met de hoogte is

dit het meest schaalbepalend. Om kleinschaligheid en variatie in het straatbeeld te borgen is het samenvoegen van panden niet wenselijk. Gevelbreedtes van gebouwen van 15 a 20 meter zouden de bestaande kleinschaligheid van de kern verstoren. Het aantal 'voordeuren' en daarmee de relatie tot en interactie met de straat wordt bij brede gevelbreedtes gereduceerd. Een hellend dak, met een gearticuleerde kroonlijst draagt in belangrijke mate bij aan de rijke schakering.

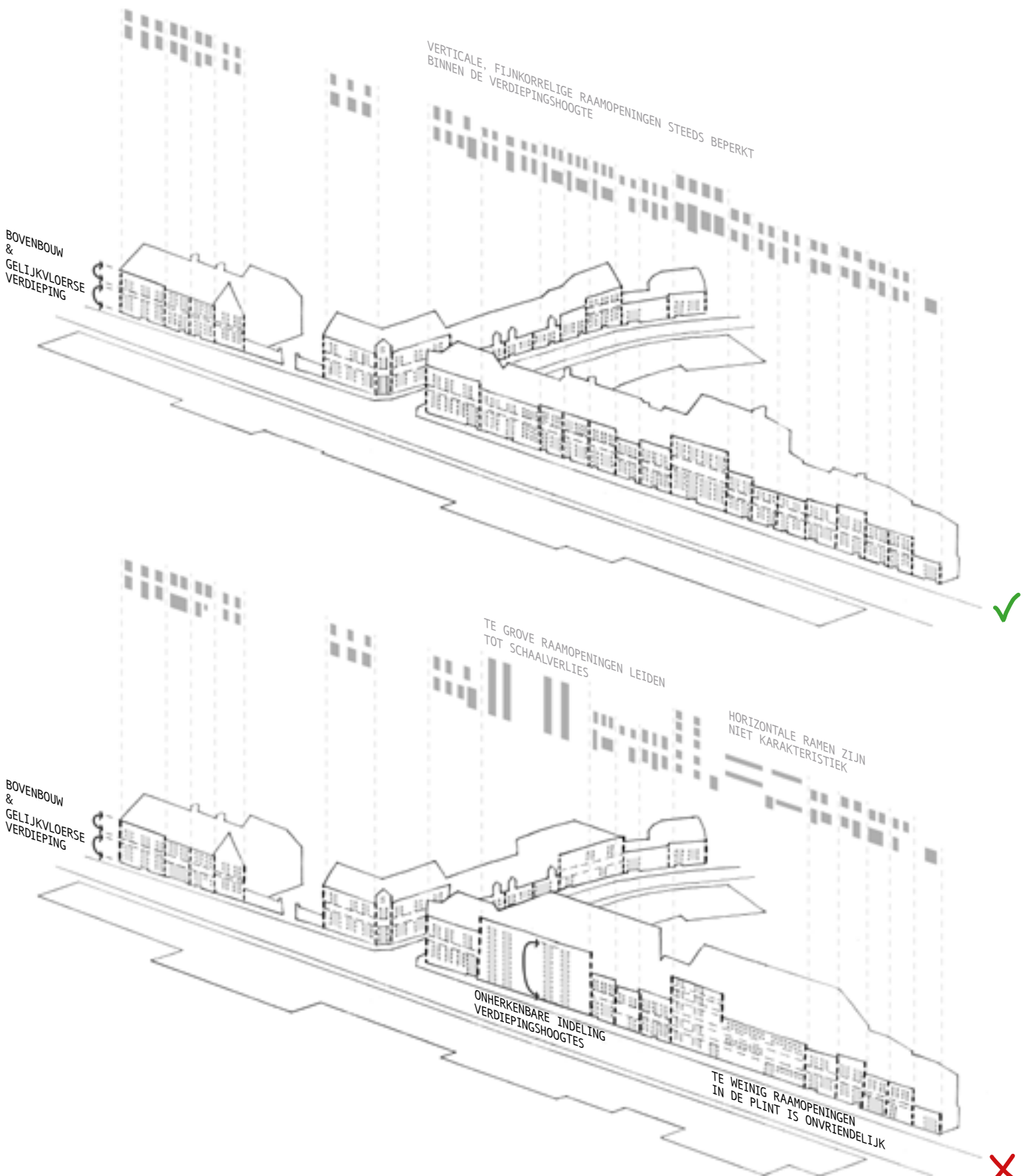
DE STRAAT

HET BELANG VAN EEN LOGISCH EN HERKENBAAR GEVELBEELD

De meeste gebouwen in een dorp worden van oudsher gekenmerkt door een eenvoudige gevelordering. Deze kent in de meeste gevallen een verticaal opzet. Samen met een evenwichtige verhouding tussen de open en de gesloten delen, zijn dit bepalende kenmerken voor een leesbare, kwalitatieve gevel. Samenhang in het straatbeeld primeert op verschil.

Het samenspel van de verschillende eenvoudige gevels verzorgt de 'basis' van het dorpse bebouwingsbeeld. Enkele basisprincipes zijn:

- raamopeningen beperken zich tot de verdiepingshoogtes: er blijft daarom steeds een zichtbaar onderscheid tussen bovenbouw en gelijkvloerse
- binnen een verticaal ritme aan beukmaten, zijn ook de raamopeningen verticaal
- gevelopeningen staan steeds boven elkaar
- openingen zijn niet te groot en niet te klein
- de straat bepaalt het materiaal (en kleurstelling)

DE STRAAT

HET BELANG VAN EEN LOGISCH EN HERKENBAAR GEVELBEELD

DE STRAAT

HET BELANG VAN EEN LOGISCH EN HERKENBAAR GEVELBEELD

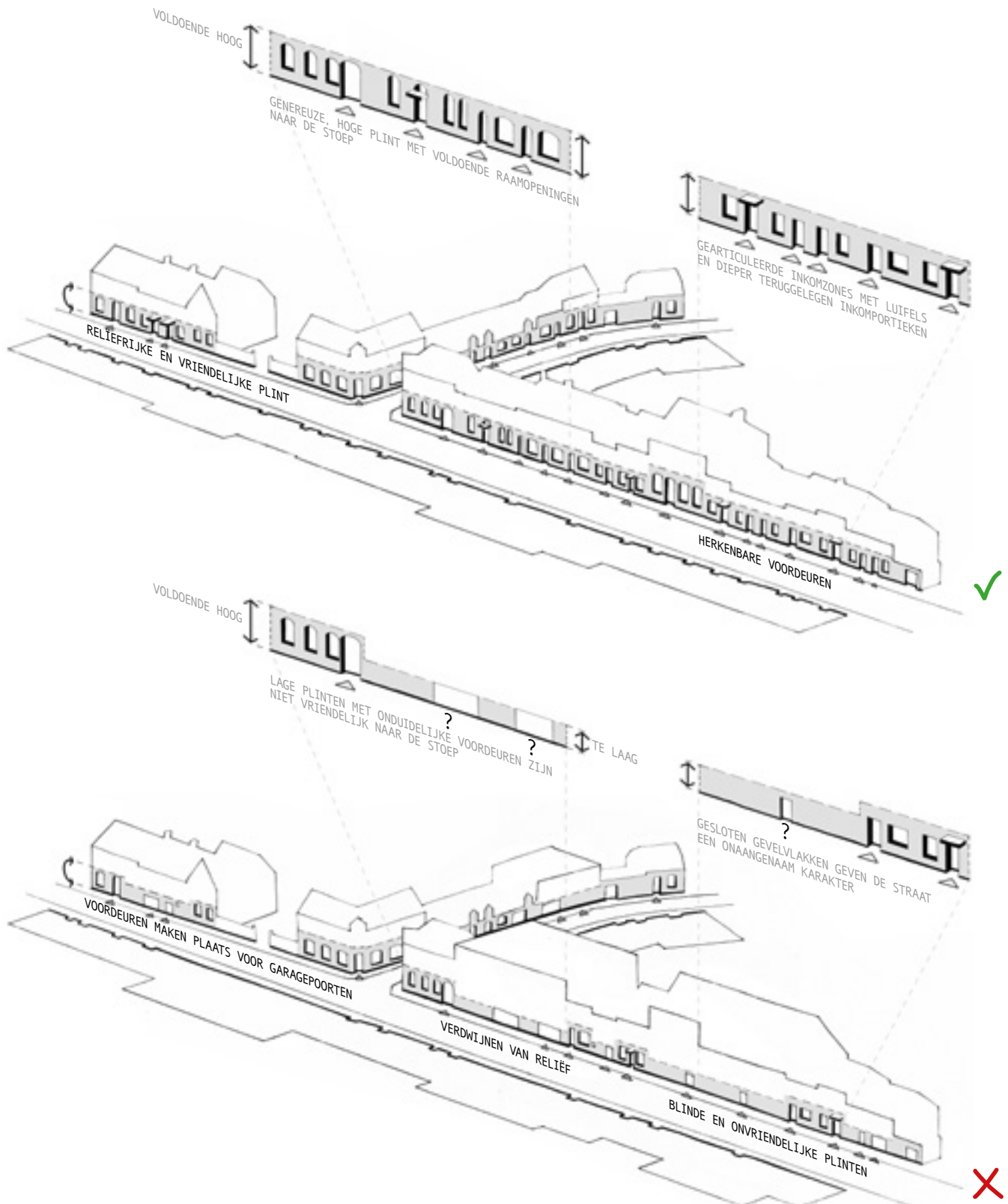
DE STRAAT

HET BELANG VAN HET DETAIL OP OOGHOOGTE IN DE PLINT

Een solide gelijkvloerse verdieping (plint) verzorgt de relatie met de begane grond. Ze is bepalend voor hoe het gebouw aan de straat wordt ervaren en draagt bij aan de levendigheid van de straat. Ze hoort een duurzame, architectonische uitwerking te krijgen. Gebouwen dienen bij te dragen aan de kwaliteit van het dorp en de straat, zodat een goed dorp ontstaat om in te wandelen, waar het

aangenaam verblijven is.

- voldoende hoge plint (ten minste 3m50 tov de maaiveld)
- met voldoende openingen
- plint onderscheidt zich enigszins van bovenliggende verdiepingen
- reliëfrijke gevel
- vriendelijke gevel (verhouding open/gesloten delen, kleurstelling, materiaal, ...)
- herkenbare voordeur

DE STRAAT

HET BELANG VAN HET DETAIL OP OOGHOOGTE IN DE PLINT

VRIENDELIJKE GEVELS MET VOLDOENDE GROTE RAAMOPENINGEN OP GEPASTE HOOGTE TOV VAN DE STOEP

EEN GENEREUZE PLINT ONDSCHIEDT ZICH VAN DE BOVENLIGGENDE, LAGERE VERDIEPINGEN

RELIËFRIJKE SCHAKERING AAN RAAMOPENINGEN, STOOTRANDEN, DORPELS, INKOPARTIJE EN ZOVOORT

INTERESSANTE GEVEL OM LANGS TE WANDELEN: RAMEN MET EEN DIEPE DAG EN EEN VENSTERBANK WAAR EEN BLOEMETJE GEPLAATST KAN WORDEN

RELIËFRIJKE GARAGEPOORT PAST ZICH IN IN HET STRAATBEELD

GENEREUZE HOOGTE MET VOLDOENDE RAAMOPENINGEN

DONKERE MATERIALEN ZIJN WEINIG VRIENDELIJK. IN COMBINATIE MET EEN GROTE OPENING ('GAT IN DE GEVEL') NAAR EEN ACHTERLIGGENDE GEBIED VERMINDERT DEZE PLINT DE SOCIALE VEILIGHEID EN DE VERBLIJFSKWALTEIT VAN DE STOEP

TE LAGE PLINT ZONDER RELIËF: LEIDT TOT EEN SCHRALLE GEVEL EN STOEP WAARIN VOORDEUREN NIET HERKENBAAR ZIJN

GARAGEPOORTEN MAKEN EEN PLINT ONVRIENDELIJK EN GESLOTEN. ZE ZORGEN VOOR EEN VERLIES IN MENSELIJKE SCHAAL

DE WONING/DE STRAAT

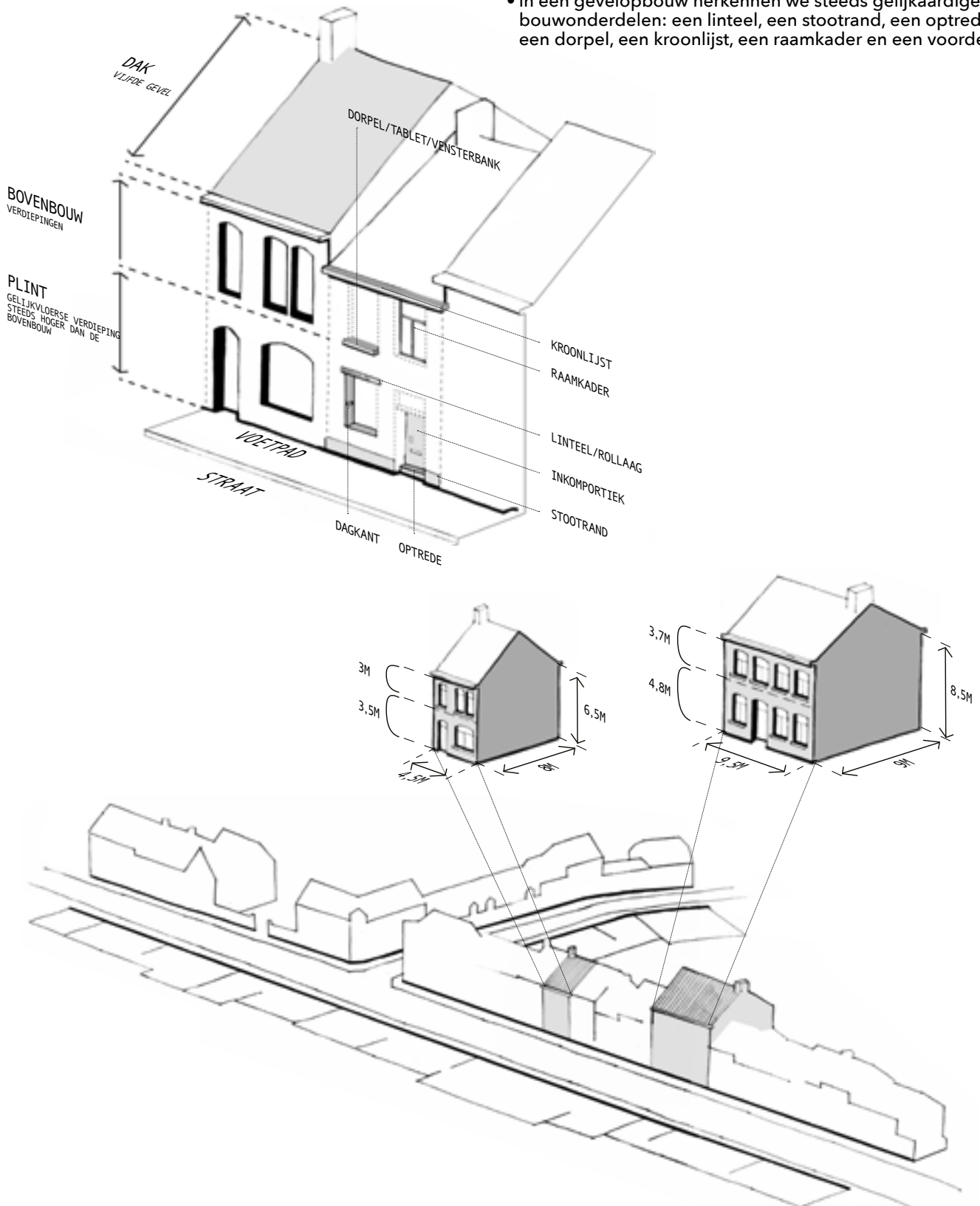
ELKE STRAAT BESTAAT UIT WONINGEN MET GEPASTE VERHOUDINGEN

In de context van elke straat heeft iedere woning een gepaste schaal en verhouding. Schaal is het samenspel tussen hoogte, breedte en diepte. Indien de gevelbreedte vergoot, zal ook de hoogte en de diepte van het gebouw toenemen, maar dit steeds passend binnen een globaal

dorps schaalopzet.

Binnen de woningen zelf zijn er verschillende vuistregels die gehanteerd worden om tot een kwalitatief, logisch en herkenbaar gebouwopzet te komen:

- de plint is steeds hoger dan de bovenliggende verdiepingen
- de kroon vormt de overgang tussen de gevel en het dakvlak
- in een gevelopbouw herkennen we steeds gelijkaardige bouwonderdelen: een linteel, een stootrand, een optrede, een dorpel, een kroonlijst, een raamkader en een voordeur

DE WONING/DE STRAAT

HET BELANG VAN DE HOEKSTENEN VAN HET DORP

Hoekgebouwen en/of hoeken van gebouwen zijn belangrijke ruimtelijke elementen in het dorpse weefsel. Zij verzorgen de overgang van de ene naar de andere straat en begeleiden de stoep 'hoekje om'.

- Hoeken vragen nadrukkelijk om een architectonische uitwerking, ze gelden als 'boeksteunen van het bouwblok'
- hoeken worden voldoende robuust uitgewerkt, als onderdeel van het gehele gebouw. Voldoende openingen in het robuuste opzet is een aandachtspunt
- opengewerkte hoeken, afschuiningen (zoals van oudser het geval) en of teruggetrokken hoeken zijn mogelijk en krijgen een hoogwaardige uitwerking. Ze zijn onderdeel van het architectonisch opzet

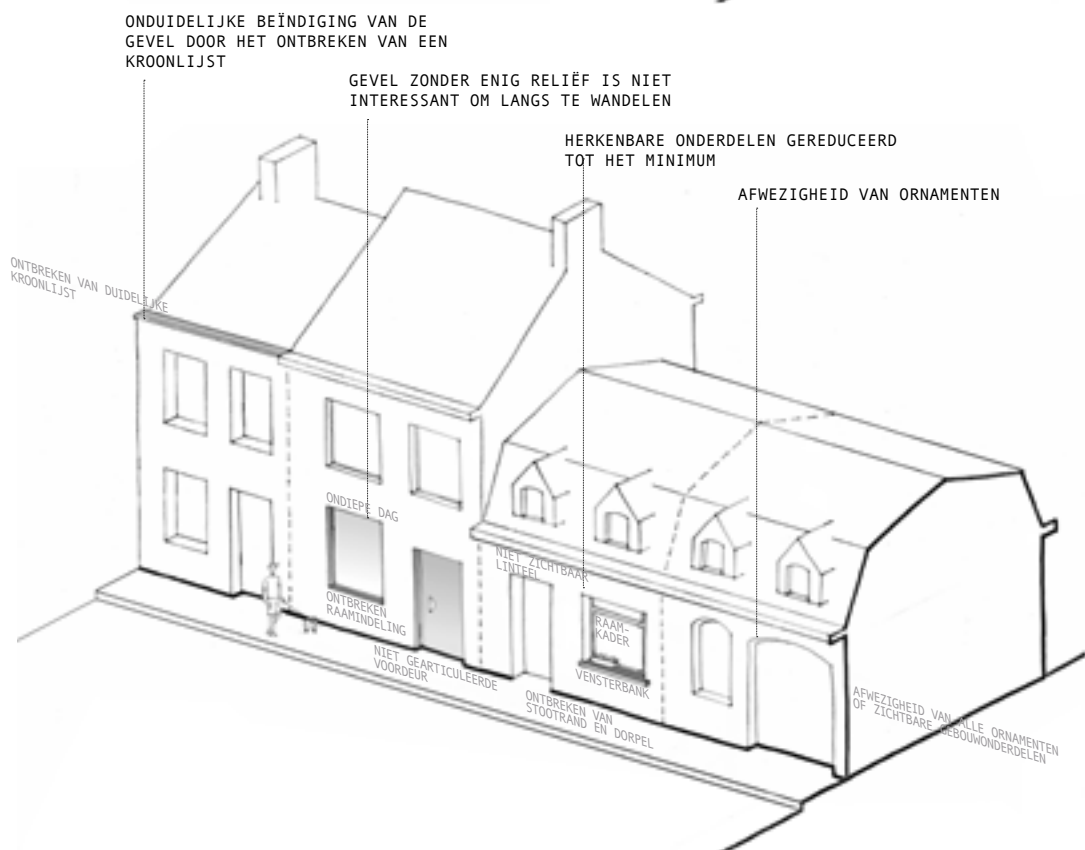
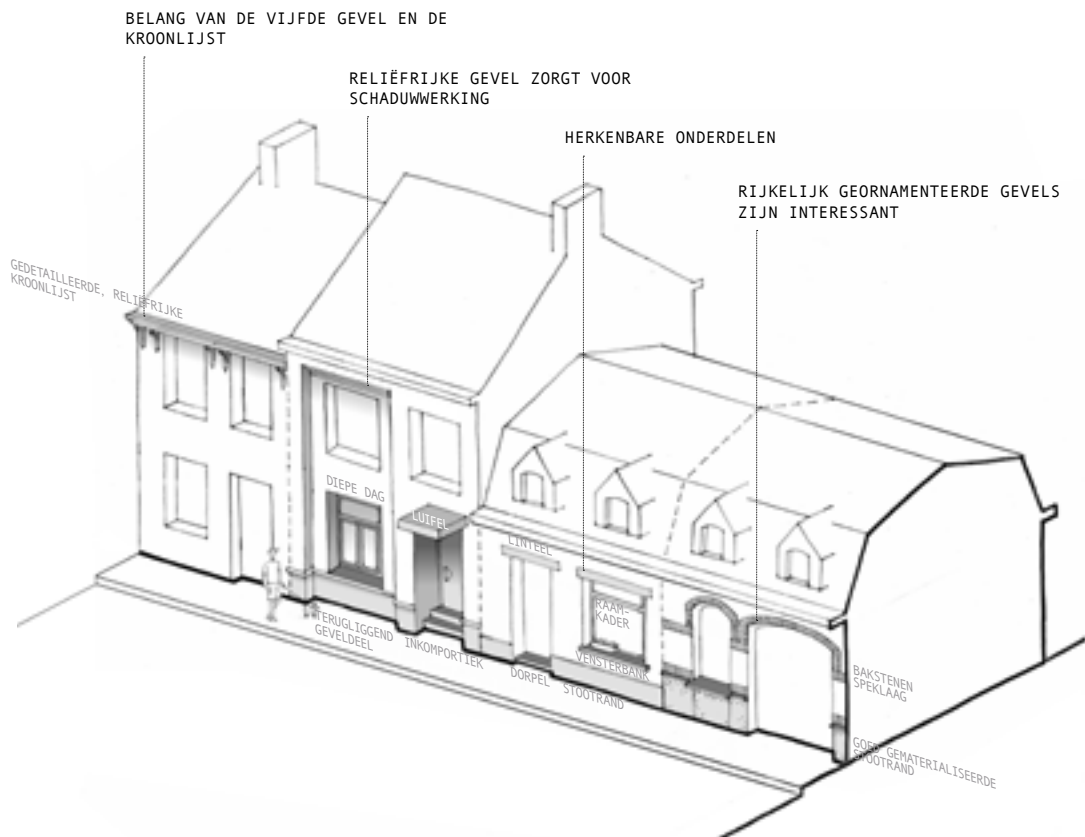
DE RIJWONING

INTERESSANTE GEVEL

In de uitwerking van een gebouw dient aandacht te zijn voor een goede detaillering (in een hedendaagse beeldtaal) zodat interessante, goed leesbare gevels ontstaan

- reliëfrijkheid dmv dagkant, dorpels, kroonlijst, ...

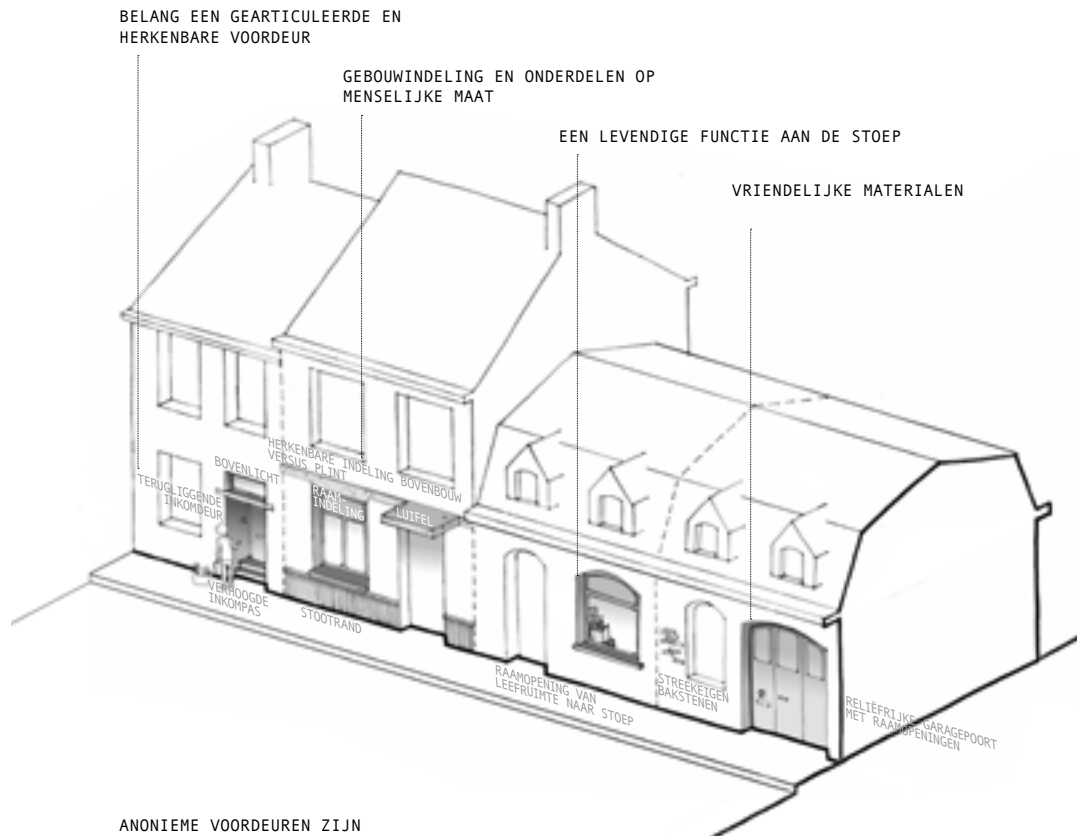
- belang van de 5de gevel en de kroon zorgen voor schakering en interessante perspectievische beleving
- expressie van gebouwonderdelen
- ornamenten

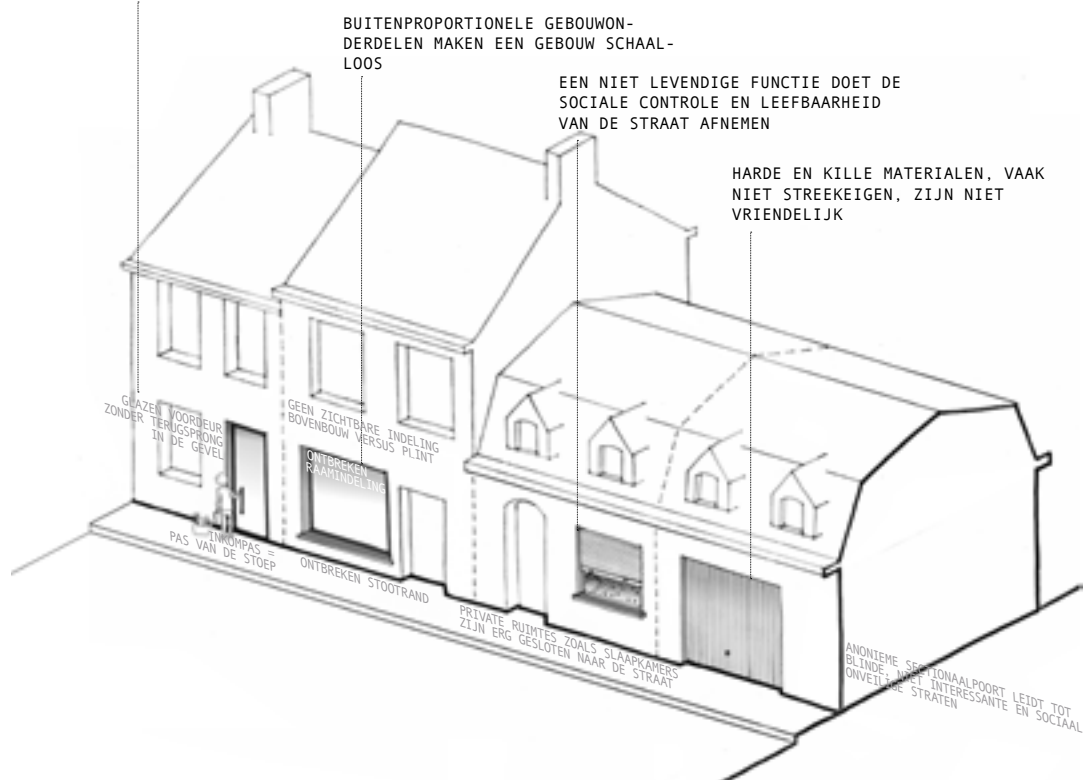
Een vriendelijke gevel zorgt voor beleefbare, aangename en sociaal veilige straten en stoepen :

- een leefruimte bij de straat en een goede voordeur zorgen voor levendige gevels, en daarmee een vriendelijke straat

- oog hebben voor de menselijke maat en het detail op ooghoogte
- materialen en ook kleuren zijn vriendelijk of net niet vriendelijk

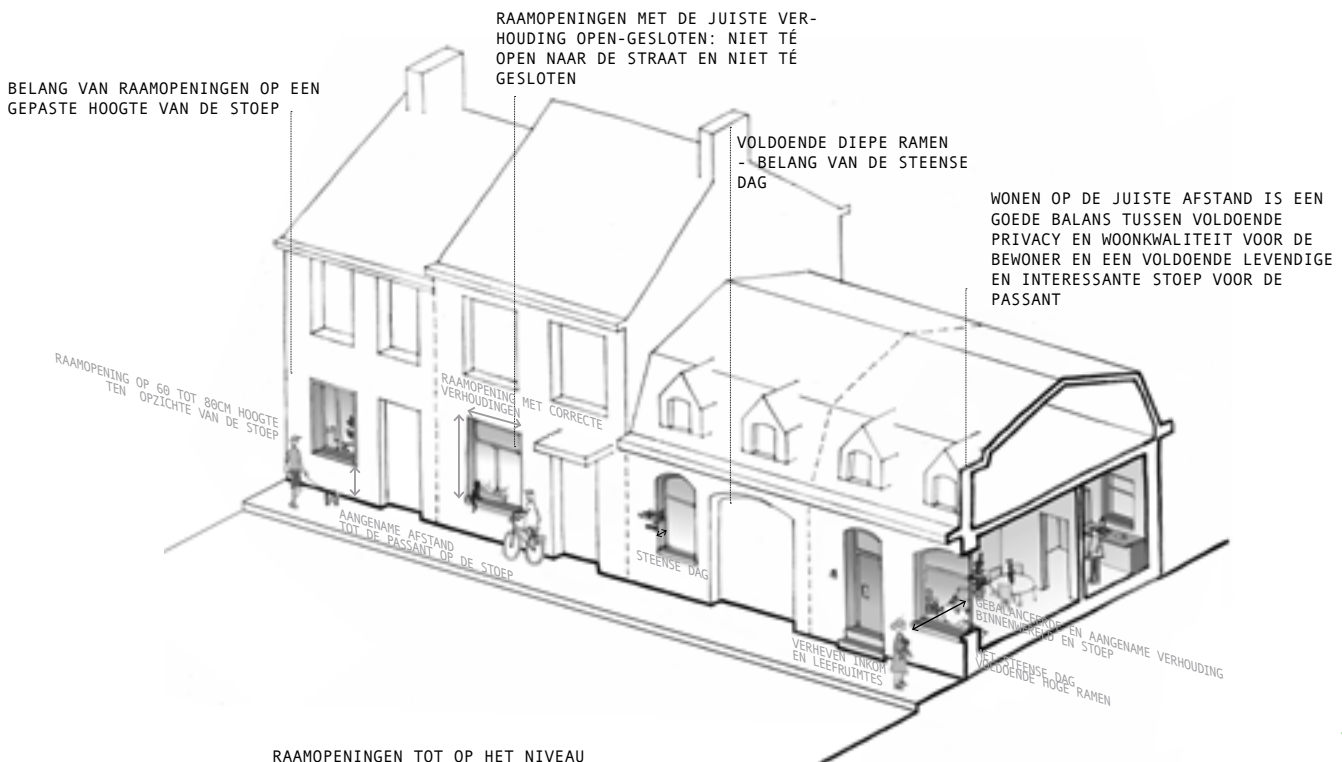
ANONIEME VOORDEUREN ZIJN ONHERKENBAAR EN ONVRIENDELIJK

Het raakvlak tussen woningen en overige functies met de openbare ruimte is allesbepalend. Het ontwerpen van een 'respectvolle afstand' en toch ook 'interessante gevels' om langs te lopen is een essentiële opgave in het dorp. Waardigheid, anonimiteit en tactiliteit van gebouwen en een evenwicht tussen representativiteit, distantie en betrokkenheid dient te worden gezocht.

Dit zorgt voor wooncomfort én betrokkenheid op de straat voor de bewoner, en voor een vriendelijke, beleefbare straat voor de wandelaar/fietsers.

- reliëf in de gevel
- raamopeningen op een gepaste hoogte
- licht verhoogde inkomas voor leefruimtes aan de stoep

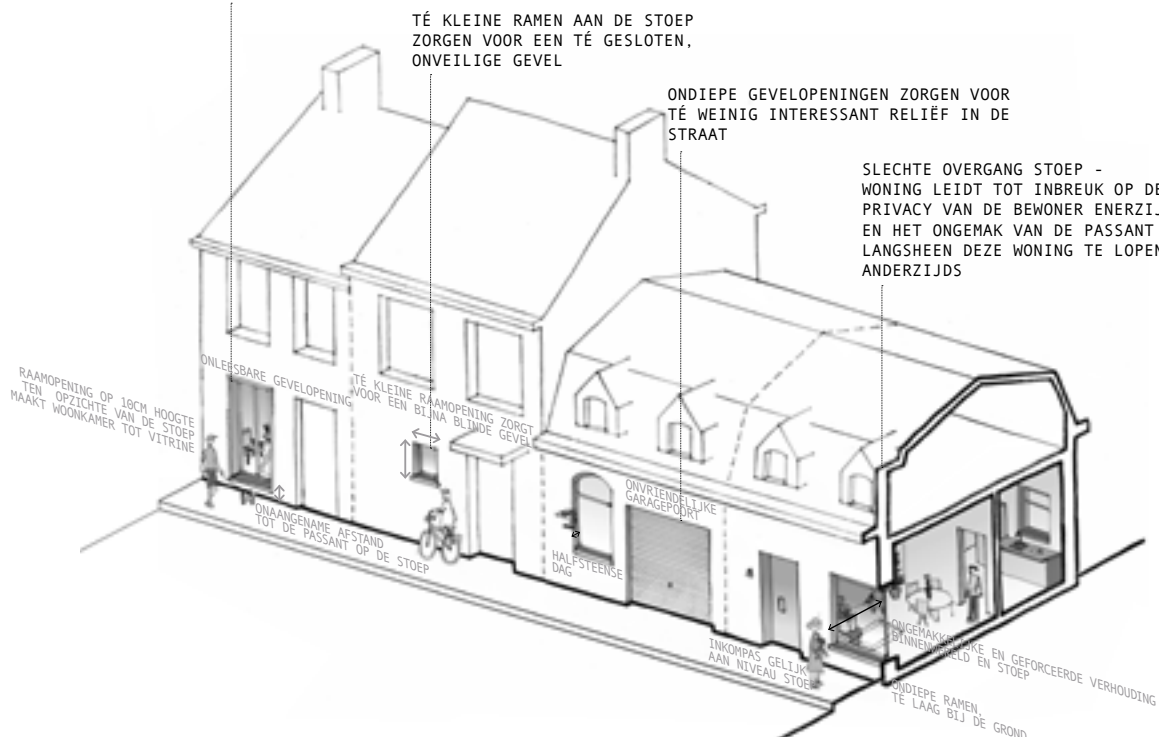

RAAMOPENINGEN TOT OP HET NIVEAU VAN DE STOEP VERHULLEN TÈ VEEL VAN DE LEEFWERELD BINNENIN DE WONING EN ZIJN DUS ONAANGENAAM

TÈ KLEINE RAMEN AAN DE STOEP ZORGEN VOOR EEN TÈ GESLOTEN, ONVEILIGE GEVEL

ONDIEPE GEVELOPENINGEN ZORGEN VOOR TÈ WEINIG INTERESSANT RELIËF IN DE STRAAT

SLECHTE OVERGANG STOEP - WONING LEIDT TOT INBREUK OP DE PRIVACY VAN DE BEWONER ENZIJDS EN HET ONGEMAK VAN DE PASSANT OM LANGSHEEN DEZE WONING TE LOPEN ANDERZIJDS

DE RIJWONING

HET BELANG VAN DE KWALITEIT VAN DE RIJWONING

DE SLANKE SILHOUTETTEN, HELLENDE DAKEN EN SPEELSE OPSTELLING VAN DE WONINGEN VERSTERKT DE DORPSE IDENTITEIT

WISSELENDE VOORDEUREN EN EEN COMPOSITIE VAN HOGE EN LAGE TUINMUREN LATEN DEZE WONINGEN KWALITATIEF LANDEN OP DE STOEPP

RELIËFRIJKE GEVELINDELING MET EEN HERKENBARE VOORDEUR EN RAAMOPENINGEN

HEDENDAAGSE ARCHITECTUUR

HISTORISCHE/OUDE DORPSKERN

WONINGEN MET EEN DORPS KARAKTER ZIJN OPGEBOUWD UIT LOGISCHE VERHOUDINGEN: DE PLINT IS STEEDS HOGER EN RIJKELIJKER GEORNAMENTEERD DAN DE BOVENLIGGENDE VERDIEPINGEN

DE STRAAT BEPAALT DE VERHOUDINGEN, KLEURSTELLING EN MATERIAALKEUZE VAN DE WONING: SAMENHANG PRIMEERT OP HET VERSCHIL

HISTORISCHE/OUDE DORPSKERN

HISTORISCHE/OUDE DORPSKERN

WEDEROPBOUW DORPEN KENNEN IN HUN HISTORISCHE DORPSKERNEN EEN ERG HOMOGEËN EN SAMENHANGEND KARAKTER: BAKSTENEN ALS BASISBOUWSTEEN, GELIJKAARDIGE GEVELOPENINGEN EN TERUGKERENDE ORNAMENTEN

HEDENDAAGSE ARCHITECTUUR

NIEUWBOUW IN EEN HISTORISCH WEEFSEL KAN, MAAR VRAAGT EEN ZEKERE VOORZICHTIGHEID. DOOR TE REFEREREN NAAR HET HISTORISCHE PAND IN GEVELRITMIEK, KLEURSTELLING EN DETAILLERING VERSTERKEN BEIDE WONINGEN ELKAAR EN BLIJVEN ZE TOCH EIGENIJD

DE RIJWONING

HET BELANG VAN DE KWALITEIT VAN DE RIJWONING

DONKERE GEVELMATERIALEN EN SECTIONAAL POORTEN ZIJN NIET VRIENDELIJK

ISOLEREN AAN DE BUITENZIJD LEIDT TOT EEN NIEUWE VOORGEVEL: VERLIES VAN DE RIJKHEID AAN HERKENBARE GEBOUWONDERDELEN

VERBOUWING VAN EEN ISTORISCHE/OUDE DORPSKERN

HEDEENDAAGSE ARCHITECTUUR

EEN TE LAGE PLINT IS NIET GENEREUS IN DE STRAAT EN AAN DE STOEP

2M20

HEDEENDAAGSE ARCHITECTUUR

BLINDE GEVELS ZOALS SECTIONAAL-POORTEN CREEËREN EEN ONVEILIGE EN ONINTERESSANTE STOEP

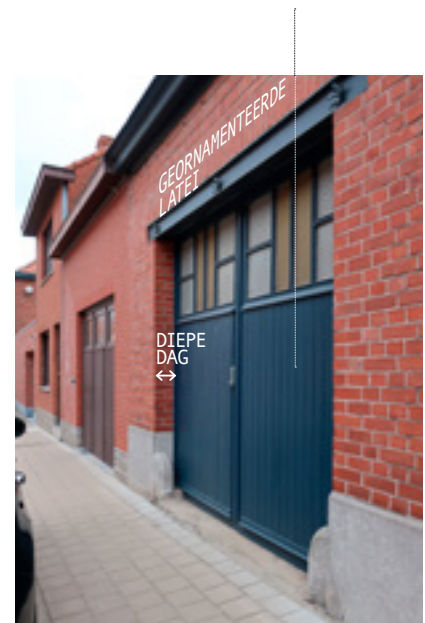
EEN AANGENAME STRAAT BESTAAT UIT LEVENDIGE PLINTEN MET OP REGELMATIGE AFSTAND EEN HERKENBARE VOORDEUR EN EEN RAAM DAT UITGEEFT OP EEN LEVENDIGE FUNCTIE

GARAGEPOORTEN WORDEN STEEDS ONTWERPEN ALS EEN VOLWAARDIG GEVELELEMENT MET VOLDOENDE RELIËF EN DOORZICHT NAAR DE ACHTERLIGGENDE FUNCTIES

GARAGEPOORT VORMGEGEVEN OP MENSELIJKE SCHAAL: EEN RELIËFRIJKE DEUR MET ENKELE RAMEN EN EEN DIEPE DAG

HEDEENDAAGSE ARCHITECTUUR

HISTORISCHE/OUDE DORPSKERN

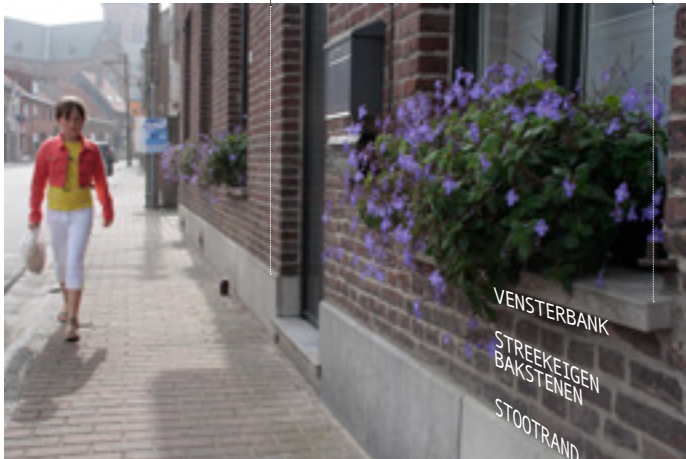

DE RIJWONING

HET BELANG VAN DE KWALITEIT VAN DE RIJWONING

DE STOOTRAND VORMT DE OVERGANG TUSSEN GEVEL EN STOEP EN VOEGT OPNIEUW EEN RIJKDOM TOE AAN DE RELIËFRIJKHEID VAN HET GEVELVLAK

EEN VENSTERBANK SPRINGT ENKELE CENTIMETERS NAAR VOREN IN HET GEVELVLAK EN MAAKT EEN GEVEL RELIËFRIJK EN INTERESSANT

HISTORISCHE/OUDE DORPSKERN

DE STOOTRAND VERSCHILT IN MATERIAAL EN KLEUR VAN DE GEVEL EN ZORGT VOOR EEN GOEDE AANSLUITING TUSSEN DE WONING EN DE STOEP

EEN DIEPE DAGKANT EN DORPEL ZORGEN VOOR EEN GEARTICULEERDE EN HERKENBARE INKOM

HISTORISCHE/OUDE DORPSKERN

DE STRAAT BEPAALT HET GEVELBEELD EN DE MATERIALEN: STREEKEIGEN BAKSTENEN REFEREREND NAAR DE GEVELOPBOUW VAN HET HISTORISCHE BUURGEBOUW

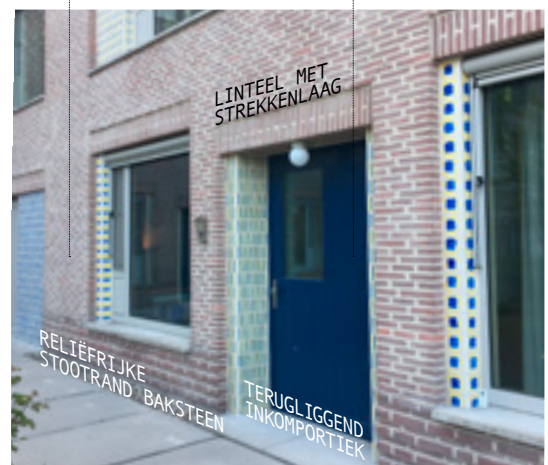
STEUNBEREN DRAGEN BIJ AAN DE RELIËFRIJKHEID VAN DE GEVEL

VRIENDELIJKE GEVELMATERIALEN ZOALS EEN RODE BAKSTEEN EN KLEURRIJKE TEGELS VERRIJKEN DE GEVEL

HERKENBARE EN GEARTICULEERDE INKOM

HEDENDAAGSE ARCHITECTUUR

HEDENDAAGSE ARCHITECTUUR

DE RIJWONING

INDIVIDUELE WOONKWALITEIT - DUURZAAMHEID

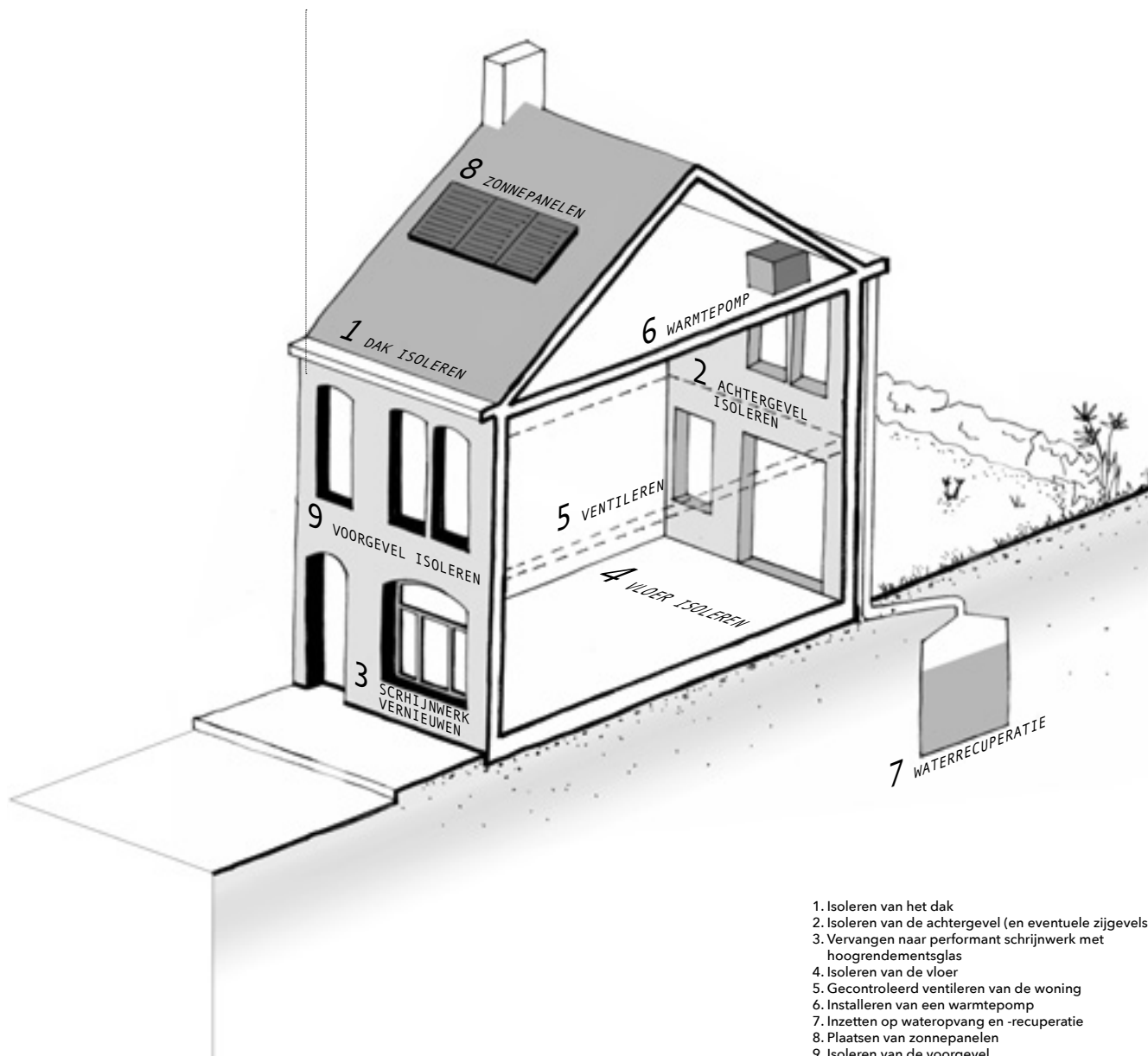
Kiezen voor een rijwoning is automatisch kiezen voor een duurzame en energetisch voordelige woning. Rijwoningen zijn energiezuiniger dan vrijstaande of halfopen woningen aangezien ze compact zijn en slechts aan 3 van de 5 gevelvlakken warmte verliezen: het dak, de achtergevel en de voorgevel.

Indien je deze rijwoning nog wil verduurzamen is van belang om steeds in acht te nemen dat energetisch renoveren mag niet ten koste gaan van de kwaliteit van de woning naar de straat toe. Het is van belang om bij elke renovatie of verbouwing steeds de elementen en onderdelen inzake beeldkwaliteit in overweging te nemen.

Bovendien dienen ook de nieuwe materialen die gebruikt worden steeds kwalitatief, streekgebonden te zijn en goed te verouderen.

Energetisch renoveren van een woning verloopt volgens een stappenplan van volgorde van belangrijkheid waarin een renovatie moet gebeuren, al vraagt elke renovatie natuurlijk om wat maatwerk. Binnen deze volgorde van belangrijkheid is het vooral van belang om de voorgevel als laatste aan te pakken: liefst doormiddel van binnenmuurisolatie en anders isoleren aan de buitenzijde met behoud van alle karakteristieke gevelonderdelen

DE VOORGEVEL VAN EEN RIJWONING ZORGT
SLECHTS VOOR 8% ENERGIEVERLIES,
HET UITZICHT IS 100% BEPALEND VOOR
DE STRAAT

1. Isoleren van het dak
2. Isoleren van de achtergevel (en eventuele zijgevels)
3. Vervangen naar performant schrijnwerk met hoogrendementsglas
4. Isoleren van de vloer
5. Gecontroleerd ventileren van de woning
6. Installeren van een warmtepomp
7. Inzetten op wateropvang en -recuperatie
8. Plaatsen van zonnepanelen
9. Isoleren van de voorgevel

'de architectuur van een dorp'
een initiatief van de Provincie West-Vlaanderen
met ondersteuning van de stad Mesen, IOED C07 en Hydra
uitgevoerd door Blauwdruk Stedenbouw
en gesteund door het Europees Landbouwfonds voor plattelandsontwikkeling

www.vlaanderen.be/pdpo
met steun van ELFPO

Europees Landbouwfonds
voor Plattelandsontwikkeling
Europa investeert
in zijn platteland

Meer info

Jan Leicher

Streekwerking Westhoek
Provincie West-Vlaanderen
Jan.leicher@west-vlaanderen.be
T 051 51 94 32

Karl Catteeuw

Dorpenbeleid
Provincie West-Vlaanderen
Karl.catteeuw@west-Vlaanderen.be
T 050 40 34 26

Afbeeldingen

1. Tweestroom architecten, herbouw van een rijwoning in Leuven, fotograaf: Nick Claeskens,
2. Geneanet oude prentbriefkaarten, "Mesen de Gentstraat" oude postkaart, geupload door Guido Parrein, 3. Geneanet oude prentbriefkaarten, "Zicht op de Gentstraat" oude postkaart, geupload door Guido Parrein, 4. Stroyland Hove, 5. Poot architectuur, fotograaf: Pieter Geerts, 6. Sociaal plan Orthen-Links 's Hertogenbosch, Hilberinkbosch architecten, fotograaf: Réne de Wit, **A.** Tweestroom architecten, herbouw van een rijwoning in Leuven, fotograaf: Nick Claeskens, bewerkt door Blauwdruk stedenbouw, **B.** De ambachtshuizen Kruibeke, Gestalt architecten, bewerkt door Blauwdruk stedenbouw, **C.** Sociaal plan Orthen-Links 's Hertogenbosch, Hilberinkbosch architecten, fotograaf: Réne de Wit, bewerkt door Blauwdruk stedenbouw, **D.** Korbeek winners Leuven, Carton 123 architecten, Fotograaf: Olmo Peeters, bewerkt door Blauwdruk stedenbouw, **E.** Sociaal plan Orthen-Links 's Hertogenbosch, Hilberinkbosch architecten, fotograaf: Réne de Wit, bewerkt door Blauwdruk stedenbouw

maart 2024